

ALBA LAARIN

L'exili artístic

Una actriu i tres autors, directors i dramaturgs, potser no tan lluny de Girona

És hivern, i Girona està mig despullada. Els arbres eixuts observen el pas inalterable de la gent, l'apropiat caure de les fulles i l'aigua escassa del riu, davallant flegmàtica amb serena lentitud d'estudi. Els ànecs que hi xipollegen són una evocació de pur estoïcisme. Grisenca i plomosa, la ciutat queda gravada en la memòria com una vella estampa impresa. Girona és sempre record. És l'etern color de la pedra glauca, sòlida i pesant. Girona està despullada, sí, però no és d'aquesta metafísica del paisatge de la qual volem parlar, sinó d'una altra molt més essencial, que ens afecta tant o més, i produeix la mateixa dramàtica melangia. Parlem de la ciutat mancada d'una part imprescindible de la seva gent.

>> El dramaturg i director Llàtzer Garcia.

JOAQUIM ARMENGOL > TEXT

Girona té una tracalada de gent d'upa que es treu del ventre, si més no, culturalment parlant. Potser són persones que poden sobreviure, subsistir, en l'accepció primària d'aquesta paraula, però no pas viure en un sentit ple, el de realitzar-se vitalment. Lamentable imatge per a l'esperit d'una ciutat que genera molt de talent i que, irremeiablement, n'acaba marxant. Les boires no són pas d'ara, sinó que semblen endèmiques. Ho són? Parlem d'arts escèniques, d'artistes, creadors, escenògrafs, directors, actors i dramaturgs que tenim exiliats, escampats arreu, però bàsicament a Barcelona. Potser hem d'entendre i acceptar que a una horeta escassa de Girona hi ha la possibilitat real de realitzar-se i viure plenament?

He fet una llista d'aquests fenomenals exiliats, i l'he feta, justament, per oblidar-

me'n alguns, i que no suposi això cap trauma per a ningú. És falla meva, l'inconscient o pura ignorància. Vejam: Aleix Aguilar, Xavier Albertí, Albert Ausellé, Àngels Bassas, Nil Cardoner, Roger Coma, La Córcoles, Jordi Coromina, Pep Cruz, Ferran Frauca, Llàtzer Garcia, Albert i Francesc Mora, Carles Mallol, Xicu Masó, Jordi Prat, Xavier Pujolràs, Fermí Reixach, Marta Ribera, Jordi Rico, Pep Sais, Artur Trias, Pau Viñals... No sé pas com ho veieu, però tota aquesta gent ha emigrat per alguna o diverses raons, la majoria viuen a Barcelona i ja fa anys que hi són desenvolupant la seva carrera. Tanmateix, fem venir piles d'autobusos farcits de forasters que desfilen mig badant per la ciutat, mentre obliguem el nostre talent artístic a fote el camp per poder desenvolupar-se i viure amb dignitat. Bonica paradoxa! Si Girona ha de representar una postaleta per passejar-s'hi no cal que seguim parlant, i estripem

No podem permetre'ns certes fugues qualitatives que han de fer de Girona una capital més rica, culta i genuïna. On és la voluntat perquè això passi?

WWW.ANGELSBASSAS.COM

DAVID RUANO

>> *A l'esquerra, l'actriu Àngels Bassas. A la dreta, Llàtzer Garcia.*

aquest paper! D'altra banda, a menys que siguem l'estampa lluminosa d'una imbecilitat exemplar, no podem permetre'ns certes fugues qualitatives que han de fer de Girona una capital més rica, culta i humanament genuïna. On és la voluntat perquè això passi? Potser és l'hora d'abandonar certa mentalitat provinciana que sol practicar l'equívoc aclaparador de confondre cultura amb esplai. L'esforç que suposa per a qualsevol artista formar-se i desplegar el seu talent mereix el suport, l'ajut, el respecte i la dignitat moral de la ciutat que l'ha vist néixer. Cal restituir —millor crear— els llaços entre l'interior i l'exterior, i fer costat a aquells que a casa es troben sense res on agafar-se gairebé sempre i, per tant, finalment obligats a marxar. Ja no vull parlar d'exiliats, sinó d'expulsats imprescindibles.

Tres actors lluny de casa...

La trajectòria artística d'Àngels Bassas és magnífica. Ella va néixer a Figueres i diu que ja «feia teatre des de ben petita a l'escola, i amb 14 anys ja anava de *bolos* amb la companyia amateur de Figueres. Només sabia que volia fer teatre, perquè m'encantava, i crec que m'ajudava a trobar respostes i em

permetia investigar sobre l'ànima humana. Als disset anys, quan vaig acabar COU, em vaig matricular a la Universitat per fer filosofia, però també em vaig presentar a les proves d'ingrés a l'Institut del Teatre, i em van agafar. Així que vaig penjar la *filo* per la filosofia feta vida del teatre». I per què va marxar l'Àngels a Barcelona? «Per una qüestió merament pràctica: a Barcelona ja hi estudiava ma germana, podíem compartir pis... I m'oferia fer estudis superiors d'art dramàtic. De seguida vaig treballar..., i una cosa va portar l'altra, i això va fer que m'establís laboralment a Barcelona. Pel que fa a mi, jo em vaig criar a Figueres, no a Girona. I en general, el que normalment manca a comarques és més suport per part de les administracions i dels polítics, i més interès i una major inversió en cultura, perquè la gent tingui al seu abast més coneixement, i més oferta de qualitat per estudiar o investigar en el camp de les arts. No hi hauria d'haver tanta rotació, o haver de marxar de casa per anar a la capital, per aconseguir estar en contacte amb el teatre o la cultura en general. M'encanta tornar a la meua terra. Hi treballaria de gust. Jo vaig on hi hagi feina que m'interessi. Si fos Girona, doncs Girona. No ho sé. A mi l'oferta em

«Vam marxar de Girona bàsicament perquè si volies aprendre i, sobretot, veure més teatre, havies d'anar a la gran ciutat», diu Llàtzer Garcia

TNC

DANI CHICANO

ve de Barcelona. Quan em vingui de Girona, allà aniré encantada».

En Xavier Pujolràs, en canvi, va néixer a la Cellera de Ter (1970), es va formar a l'escola de teatre El Galliner de Girona, i a l'Acting Studio de Nova York. La suma dels seus treballs com a actor depassa la trentena, amb reiterades incursions al món del cinema i la televisió. Això no l'atura a l'hora d'escriure i dirigir amb animada soltesa. Actualment el trobareu embrancat en la nova direcció artística del TNC. «En el meu cas, anar a viure a Barcelona va ser una decisió personal, no professional. És evident, però, que a Barcelona, malgrat haver-hi més competència, hi ha possibilitats de treballar. D'altra banda, he viscut en una inestabilitat permanent. No crec que estigui consolidat. Què hi farem, però des que sóc petit sempre havia volgut fer teatre. El fet de plantejar-m'ho com a professió va sorgir quan es va crear El Galliner. Sóc de la primera promoció! I quan vaig fer la meua primera feina en un infantil d'El Talleret de Salt, amb en Xicu Masó, vaig decidir que m'hi volia dedicar de veritat. Jo vaig marxar de Girona amb 29 anys quan em van donar una beca per estudiar interpretació un pa-

rell d'anys a Nova York. Després ja vaig aterrar directament a Barcelona».

En Llàtzer Garcia (1981) és un fenomen a part. És dramaturg i director, i jo diria que és el més vinculat a Girona. De fet hi va néixer. «Vaig resultar un pèssim estudiant, així que un cop acabada la primària (allò de l'EGB) no vaig estudiar més. Vaig fer curssets de diferents coses, per no ser un inútil total. Als divuit anys em vaig fixar en el teatre i em vaig apuntar a un parell de cursos d'El Galliner. Tenia dinou o vint anys, acabava de fer els cursos a El Galliner i alguns companys de classe marxaven a Barcelona a estudiar interpretació a l'Institut del Teatre. Jo em vaig apuntar al Col·legi del Teatre de Barcelona, i vaig fer els tres anys. Vam marxar de Girona bàsicament perquè, si volies aprendre i sobretot veure més teatre, haviés d'anar a la gran ciutat». En Llàtzer és un misteri. Sense vocació aparent, tria el teatre. Per què? «Mai no ho he sabut gaire bé. Jo sempre havia tirat més pel cinema. Des de jove he estat, sense por a quedar pedant, un cinèfil. També m'agradava dibuixar. Havia fet diversos còmics (per a mi, s'entén). També havia fet algunes temptatives per esdevenir novel·lista. El teatre mai no m'havia

>> A l'esquerra, el director del TNC, Xavier Albertí, i a la dreta l'actor, director i autor Xavier Pujolràs.

«No sabem què acabarà passant amb el Canal. Hi ha una bona part del futur escènic de Girona que passa per resoldre bé aquest debat», diu Xavier Albertí

DAVID RUANO

>> *L'actriu figuerenca Àngels Bassas, en escena, amb Mingo Ràfols.*

interessat. Tot va passar un estiu. Treballava en un càmping d'Empuriabrava i compartia habitació amb un ésser abominable. Només cal dir, per saber de quin tipus de criatura es tractava, que a la capçalera del seu llit tenia penjada una simpàtica esvàstica. Al càmping també hi havia un grup d'actors que feien festes d'animació per als turistes. Pobres, eren realment dolents. Però molt bona gent. El cas és que el meu agradable company d'habitació els feia la vida impossible. No els mirava mai, no els volia servir (treballàvem de cambres), i directament els humiliava davant de tothom. Vaig decidir que, quan tornés a Girona, m'apuntaria a algun curs d'actor. Per solidaritat. I així va ser. Era una forma de venjança. Aquí vaig començar a agafar el gust al teatre. Llavors puc dir que vaig triar el món del teatre per venjar-me d'aquell tipus. És a dir, sí: faig teatre com a forma de venjança.

D'altra banda, sempre deia que algun dia estudiaria cinema a Barcelona. Però ara per ara, m'agrada molt més fer teatre. És molt més tranquil. És una petita família on et pots sentir bé explicant les teves històries. Que jo hagi marxat de Girona ha estat casual. Ja ho tenia tot allà. Els actors amb els quals vaig muntar Arcàdia, la companyia amb la qual treballo, també viuen a Barcelona. El nostre lloc d'assaig, la Nau Ivanow, també és a Barcelona. Les temporades les fem allà. Quan treballo d'ajudant de direcció amb produccions més grans, també s'assaja a Barcelona. Total, que ho tinc tot allà. Però mai no he deixat d'estar vinculat a Girona. Les produccions de les nostres obres sempre fan *bolos* a Girona, generalment a La Planeta. També la mateixa Planeta ens ha produït un espectacle dins el Temporada Alta. Formo part de la Plataforma de Dramatúrgia de les comarques gironines, i he treballat amb alguns grups d'aquí. I en

«El que manca a comarques és més suport per part de les administracions i els polítics, i més interès i una major inversió en cultura», diu Àngels Bassas

DAVID RUANO

produccions de Bitó. Així que, tot i que desenvolupo la meua carrera a Barcelona, mai no he deixat d'estar vinculat a Girona».

...que elogien el que es fa fora

De vegades sembla que parlar de teatre a Girona sigui només parlar del festival Temporada Alta i del seu enorme i potent desplegament. Però aquesta és una cara lluminosa la resplendor de la qual dura pocs mesos. Com veu Girona en Xavier Pujolràs, teatralment parlant? «Ho veig molt bé. Tenim quatre espais teatrals de diferents formats, de primer nivell, tant pel que fa a l'equipament com a allò que s'hi pot veure. Penso que hi ha molta activitat, molta més que en d'altres poblacions que no siguin Barcelona. I el festival, que és una referència i ha significat molt. A banda de la projecció de la ciutat com a referent teatral i cultural, ha obert portes a molts professionals, i ha vertebrat una societat que

s'ha interessat pel teatre i la cultura en general. I és que el teatre i la cultura han de servir per a això, per crear pactes de convivència i per fer-nos millors com a societat». Això és un fet durant la tardor. L'Àngels diu que «Girona s'ha convertit en la ciutat que té el festival més interessant i bo, probablement no només d'Espanya sinó a escala europea. Així que la salut teatral de Girona, tot i que no la conec gaire perquè no hi visc, deu ser molt bona». I què passa la resta de l'any? Llàtzer? «Gairebé diria que és la ciutat de Catalunya més teatral, encara que només sigui per la programació que es fa a la tardor. El problema és que, després de T. A., a la ciutat no hi ha gaire activitat teatral, que diguem. Alguna cosa falla. La veritat és que és una llàstima quan vas al Teatre Municipal, fora de T. A., i no hi ha pràcticament cap espectador. Hi manquen companyies noves. No en veiem créixer cap».

>> Xavier Pujolràs, a la dreta, en un moment de l'espectacle Gang Bang.

«A Girona tenim quatre espais teatrals de primer nivell, tant pel que fa a l'equipament com a allò que s'hi pot veure», diu Xavier Pujolràs

>> Promoció del Grau d'Arts Escèniques de l'ERAM.

I un gram d'esperança

Més enllà dels espais que exhibeixen espectacles, el problema real de Girona és la formació i la manca de vies per a la professionalització en arts escèniques. Actualment aquesta depèn de les aules municipals de teatre i d'El Galliner, però passar per aquí no garanteix gens l'accés a la professionalització, de manera que la gent acaba fugint. Però això podria canviar amb la creació del Grau d'Arts Escèniques de l'Escola de Realització Audiovisual i Mul-

timèdia (ERAM), situada a la Coma-Cros, que s'havia de posar en marxa aquest curs, però em temo que no. Això fa que topem amb una figura clau, en Xavier Albertí (Lloret de Mar, 1962) que n'ha pensat i fet el pla d'estudis. Xavier, els joves que volen estudiar teatre se'n van tots! «Això és un error. Girona ha de deixar de fer això. Vull dir, jo no sé com acabarà aquest projecte de l'escola ERAM. Jo vaig dissenyar el seu currículum. N'estic molt content. Sé que estava pendent i deu estar encara pendent de l'aprovació definitiva de l'Agència de Qualitat Universitària, perquè és un model d'estudis de grau universitari que la universitat no entén. Què diu la universitat? Que perquè això funcioni ha d'haver-hi una quantitat de professorat fixa important, perquè si no no garantim la continuïtat dels sabers. I jo he dissenyat un model completament contrari a això, un model en què els aprenentatges es fan al costat dels grans mestres que passen per Girona, via festivals o via plataformes de producció que s'han d'associar

amb aquests festivals o centres de creació. I ara tampoc no sabem què acabarà passant amb el Canal, i aquest és un debat en què Girona s'hi juga molt. Jo no sé si, a excepció d'unes poques persones, tenen consciència que realment hi ha una bona part del futur escènic de Girona que passa per resoldre bé aquest debat. Allò que s'ha de fer des de Girona és entrar en allò que possibiliti la professionalització des de dintre, i no només coproduir amb Barcelona. Hi ha d'haver alguna cosa que li doni un sentit real i que permeti una mirada pròpia a la ciutat, als seus professionals i als seus vocacionals d'arts escèniques. Vull dir que si realment Girona aconsegueix un centre pedagògic especialitzat, i té amb l'ERAM la possibilitat de la convivència amb una escola d'arts visuals —i, per tant, un model d'especialització d'escola de teatre, en què l'actor també pugui tenir un recorregut, com l'actor cinematogràfic específic, i que tingui realment una complementarietat aquí, i que tingui un model de vinculació amb el que és el festival Temporada Alta, i el que crec que hauria de ser el Canal— serà una escola privilegiada, una escola que pot tenir un model d'inserció dels seus professionals en una xarxa professional real, i al mateix temps d'una mida abastable. Per tant, em penso que aquí ha d'haver-hi un debat seriós i sensat, que no sé si s'està produint. El que em preocupa és que les persones que fins ara han liderat això, com que se senten qüestionades, es desvinculin de la lluita per la transformació i l'equilibri del que ha de ser això, i aquí hi perdrem molt. Vull dir que no es pot deixar aquest debat només en mans dels polítics. No s'hi pot deixar, no es pot, perquè si això passa el debat es mor. Bé, aquest és un projecte que no sé com acabarà. Des del punt de vista econòmic, naturalment, és viable. Girona necessita ser centre de creació escènica de primer ordre europeu, i ho pot ser, i ho serà o no ho serà en funció de si els seus polítics hi col·laboren. Ho dic sincerament: en aquests moments Girona es juga el seu futur com a capital teatral, i segons quines decisions es prenguin, el futur serà d'un color o d'un altre. I tot apuntava que el futur podia ser brillant, i ara no ho sé».

Joaquim Armengol
és crític teatral i literari.

El problema de la formació podria canviar amb la creació del Grau d'Arts Escèniques de l'Escola de Realització Audiovisual i Multimèdia (ERAM)